

Ірина Дида¹, Олександра Дида², Абдул Хакім Езатуллах³

Національний університет «Львівська політехніка»,

¹ кандидат архітектури, доцент кафедри дизайну та основ архітектури

e-mail: iryda@gmail.com

orcid: 0000-0002-0010-0904

² кандидат архітектури, доцент кафедри архітектурного проектування

e-mail: oleksandra.a.dyda@lpnu.ua

orcid: 0000-0002-7314-2857

³ студент магістратури гр. ДЗЗВ–21

e-mail: Ezatullakh.AbdulKhakim.MDZZV.2020@lpnu.ua

ЗМІННИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ДЕКОР В ДИЗАЙНІ ЖИТЛОВОГО ІНТЕР'ЄРУ

© Дида І., Дида О., Езатуллах А., 2021

<https://doi.org/10.23939/sa2021.02.028>

Стаття присвячена дослідженню проблеми змінного тематичного декору в житловому середовищі як актуального суспільного явища, що має історично обумовлений генезис і значний потенціал розвитку в майбутньому. Визначено основні типи змінного тематичного декору, їх характеристики, функціональне призначення і особливості розташування в інтер'єрі. Обґрунтовано потребу передбачувати місця для розміщення змінних декоративних елементів ще в процесі розробки архітектурного проєкту, створивши необхідні конструктивні передумови і забезпечивши відповідну інженерну інфраструктуру.

Ключові слова: дизайн інтер'єру, декор, святковий декор, житловий простір.

Постановка проблеми

У сучасному суспільстві, незважаючи на глобалізаційні процеси, зберігається та підтримується тенденція до здійснення в житловому просторі певних ритуалів, пов'язаних з урочистими подіями, які супроводжуються відповідним декоруванням приміщень. Цей тимчасовий, призначений для певного святкового заходу декор, який із настанням наступних урочистих подій замінюється іншим, відмінним за змістом і візуальними характеристиками, пропонуємо називати змінним тематичним декором. Житловий простір сучасних квартир не завжди забезпечує мешканцям необхідні для цього умови. В архітектурному проектуванні житла першочергова увага обґрунтовано приділяється задоволенню фізичних і побутових потреб мешканців. Поза увагою проєктантів залишаються численні психологічно-емоційні потреби мешканців, до яких, серед іншого, відноситься також і бажання мати у своєму розпорядженні потрібний простір для розміщення тимчасового декору, щоб створити відповідну атмосферу для урочистих подій і заходів, які відбуваються в помешканні, не порушуючи звичне функціонування житлового простору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Наукові бібліографічні джерела, пов'язані з тематикою дослідження, переважно стосуються вирішення дотичних, наблизених проблем і складають декілька груп. Це, зокрема, праці етнокультурного спрямування, які формують наукову базу для розуміння витоків проблеми і містять відпо-

відний фактичний матеріал про склад, символічний зміст і локацію в житловому просторі змінних декоративних елементів із метою тимчасової адаптації інтер'єру до певних обрядових дій, характерні для різних етнокультурних традицій (Ogrodowska, 1983; Sulima, 2018; Глушко, 2016; Іларіон митр., 1994 та ін.). Другу групу формують бібліографічні джерела, що стосуються історії розвитку дизайну інтер'єру та історії формування архітектурного середовища загалом, які дають підстави для порівняльного аналізу (Pile, 2005; Косміна, 1980). Джерелом актуальної інформації про сучасні тенденції в оздобленні і святковому декорі житлового інтер'єру є матеріали й повідомлення, розміщені в ЗМІ та електронних ресурсах. Наукових публікацій, які безпосередньо розглядають проблему змінного тематичного декору в контексті інтеграції його в сучасний житловий простір, не виявлено. Питання, наближені до нашого дослідження, але в контексті архітектурного простору в широкому розумінні, порушувалися в публікації одного з авторів нашого дослідження (Дида, 2016).

Мета статті

Метою статті є обґрунтування актуальності проблеми розташування змінного тематичного декору в сучасному житловому просторі, дослідження генезису цього явища та чинників, що на нього впливають. Серед основних завдань дослідження – аналіз наявного досвіду практичного вирішення питання; виявлення джерел “конфлікту інтересів” між утилітарно-вжитковою та естетико-змістовою функцією інтер'єру, що в сучасних житлових умовах виникає при потребі встановлення святкового декору; розгляд можливих шляхів подальших досліджень у напрямку оптимізації ситуації. Вирішення проблеми розміщення змінного тематичного декору в житловому інтер'єрі сприятиме створенню умов для психологічного комфорту мешканців, а також стимулюватиме виробництво дизайнерського декору житлових інтер'єрів.

Виклад основного матеріалу

Звичай прикрашати середовище, в якому відбуваються урочисті події, виник дуже давно, але продовжує існувати і навіть розвиватися та поширюватися в сучасному суспільстві. Сама традиція святкового супроводу родинних або релігійних урочистостей є характерною практично для всіх культур на різних етапах їх розвитку. Проте не в усіх випадках в орбіту підготовчих святкових заходів залучається саме архітектурне середовище, інтер'єри. Зокрема, у традиціях народів, що провадили колись кочовий спосіб життя, святкова обрядовість проявляється, насамперед, в особливому святково-ритуальному меню, в урочистому вбранні, яке іноді купують або шиють спеціально до свята, в певних чітко визначених ритуальних діях і суспільних заходах, тоді як діяльність стосовно житлового простору обмежується лише більш докладним, ніж зазвичай, прибиранням і оновленням окремих елементів інтер'єру. Очевидно, для людини, яка живе в умовах перманентної подорожі, житловий простір є швидше засобом задоволення побутових, фізичних потреб і не відіграє в системі її самоідентифікації особливо важливої ролі. Усі атрибути святкової обрядовості, як одного із чинників її формування, зосереджені на самій людині та мобільних об'єктах, безпосередньо з нею пов'язаних. У той же час традиції святкової обрядовості, що сформувалися в умовах осілого способу життя, завжди залучають, окрім вже згаданих вище страв, одягу, особливих суспільних заходів, ще й спеціальний, узгоджений із змістом події, урочистий декор архітектурного простору, в якому ця подія відбувається. Більшість таких подій відбувалося в житловому середовищі і змінний тематичний декор закономірно отримав статус необхідного, а іноді й найголовнішого атрибуту свята (Іларіон митр. 1994; Ogrodowska, 1983; Sulima, 2018; Косміна, 1980). Традиції, сформовані в умовах осілого способу життя, охоплюють житловий простір людини в системі її самоідентифікації, і через облаштування цього простору людина проявляє себе як особистість. Тому в народній, зокрема європейській, традиції стан оселі, спосіб її оздоблення завжди сприймалися як символічний вияв особистих рис її господарів.

У різні історичні періоди відбувався процес адаптації тих чи інших етнокультурних традицій, (із ними і особливостей обрядового декору житла) представниками інших народів, що потрапляли в

орбіту їх ідеологічного впливу. Цьому сприяли завоювання нових територій і формування імперій, прийняття на державному рівні нових релігійних доктрин тощо. Як наслідок, деякі традиційні свята зникали, а інші – трансформувалися в нових обставинах, змінивши свою назву й легенду, але зберігши у святковій атрибутиці й обрядах багато стародавніх елементів. Дуже багато прикладів адаптації старих поганських традицій до нових умов християнського віросповідання подає українська народна обрядовість (Іларіон митр. 1994), а деякі святкові звичаї, що набули світової популярності відносно недавно, насправді є старовинними традиціями визначених етнокультурних середовищ. Наочним прикладом цих процесів є поширений тепер у всьому світі звичай встановлювати різдвяну ялинку (автохтонний для лісової частини центральної Європи), який із кінця XVIII ст. почав перейматися іншими народами і країнами, перетворившись на загальноприйнятий різдвяно-новорічний атрибут і втративши свій первісний символічно-магічний зміст. По суті, змінний тематичний декор житлового середовища супроводжує соціум протягом усього його існування, і саме через це психологічна потреба відзначити свято у відповідному дизайнерському супроводі залишається актуальною також для сучасного суспільства, і є велика ймовірність, що вона зберігатиметься також в майбутньому.

Святкові ритуали і пов'язаний з ними тематичний декор, подібно до орнаментальних мотивів, за своєю природою є інерційними для будь-яких змін. Це закономірно, оскільки вони покликані давати людям емоційну опору, духовні орієнтири, відчуття власної ідентичності – культурної, релігійної, національної. Водночас житлове середовище, його функціональна організація змінюються значно швидше, і в останні десятиліття темпи цих змін зросли, між іншим, завдяки науково-технічним відкриттям, комп'ютеризації життєвих процесів, що іноді докорінно змінює вимоги людей до облаштування свого життєвого простору. Тому щоразу відчутнішим стає невідповідність між тими якостями середовища, які потрібні для традиційного розміщення в ньому святкового декору (згідно давніх звичаїв), і сучасним виглядом та сучасними характеристиками помешкань, які може запропонувати людині сучасне суспільство. Варто зауважити, що така невідповідність практично відсутня в громадських спорудах, наприклад, у сучасних храмах, де обрядова функція та дизайн, що її супроводжує, залишаються серед головних пріоритетів і враховуються при плануванні. Також нормативні вимоги до проєктування житла приділяють першочергову увагу задоволенню фізичних і побутових потреб майбутніх мешканців, практично ігноруючи проблему психоемоційних вимог людини до свого середовища, до яких, серед іншого, відноситься можливість періодично проводити в помешканні родинні чи соціальні святкові заходи. Одним із популярних аргументів на користь ігнорування зазначеної проблеми є твердження, що масове житло повинно бути нейтрально-універсальним і максимально позбавленим ознак присутності будь-якої етнокультурної традиції, для того щоб бути однаково зручним для людей різних національностей, різного віросповідання та світогляду. Оскільки розміщення в житловому просторі змінного тематичного декору є значною мірою пов'язане саме з індивідуальними світоглядними і соціальними переконаннями мешканців, то це питання не знаходить місця серед проєктних вимог до сучасного багатоквартирного й садибного житла. Але не помічати проблему – не означає її вирішувати. Саме через те, що серед потенційних мешканців новозбудованих квартир є люди з дуже різними етнокультурними, релігійними традиціями, зі своїми родинними звичаями святкування різноманітних подій, усі вони періодично відчують психологічний, а нерідко і побутовий дискомфорт через те, що їм не вдається прикрасити свій святковий захід так, як вони би хотіли або як вимагає звичай, прийнятий у їх соціальній групі. Таким чином, справді досягається рівність усіх мешканців у користуванні своїм житлом, але ця рівність можливостей має негативне забарвлення. Чи існує спосіб надати цій рівності позитивного забарвлення, створити різним за світоглядом і звичаями мешканцям рівні умови для реалізації своєї емоційної, естетичної, духовної потреби декорувати своє помешкання з нагоди різноманітних тематичних заходів, одночасно позбавивши їх необхідності тимчасової реорганізації інтер'єру? У цьому контексті важливо брати за основу потреби не лише якоїсь одної, нехай і найчисельнішої в регіоні, соціальної групи, а навпаки, намагатися вибрати варіант організації інтер'єру, прийнятний для максимально можливої кількості таких груп. Вирішення завдання, сформульованого таким чином,

вимагає дослідження і аналізу особливостей влаштування змінного тематичного декору, прийнятих в різних етнокультурних середовищах, із метою пошуку можливих спільних характеристик, які могли б стати основою для формування житлового середовища, комфортного, в цьому аспекті, для переважної більшості користувачів. Обговорюючи потребу сучасних людей в періодичному оздобленні свого житла змінним тематичним декором, треба зважити на те, що її виникнення не обмежується лише намаганням дотримуватися певних релігійних чи етнічних традицій. Справді, складні історичні обставини минулого століття в поєднанні з глобалізаційними процесами в суспільстві суттєво зменшили кількість людей, для яких можливість прикрасити інтер'єр змінним тематичним декором є принципово важливою саме в аспекті утвердження своєї національної ідентичності. До того ж ті самі обставини, доповнені сучасною тенденцією до комерціалізації соціальних процесів, створили, успішно популяризують і продовжують генерувати нові популярні ритуали й заходи, що вимагають відповідного декору помешкання. Крім того, відбувається активна міграція обрядовості, що виникла на певному етнокультурному підґрунті, в нові соціальні середовища. Зазначені процеси, підтримані комерційними інтересами, носять загалом стихійний характер, і є велика ймовірність їх продовження та розвитку в майбутньому. Треба враховувати, що, окрім святкових чи урочистих заходів соціального характеру (релігійних, національних, громадських, державних) практично, кожна особа хоча б один-два рази протягом року проводить у своєму житловому просторі урочисті заходи індивідуального, родинного характеру і має потребу тимчасово розмістити в приміщенні відповідний до тематики події декор. Навіть у такому крайньому випадку, коли господар квартири є людиною атеїстичною і космополітичною, у нього все ж періодично виникає потреба запросити друзів на вечірку або відсвяткувати свій день народження. А в родини, яка чітко ідентифікує себе з відповідною релігійною, культурною, національною спільнотою, урочисті події, що вимагають відповідного змінного тематичного декору інтер'єру, виникають значно частіше.

Порівнюючи традиційну локацію змінного тематичного оздоблення в житловому просторі різних етнічних культур, у тому числі й сучасні дизайнерські пропозиції, що відображають актуальні смаки замовників, можна помітити деякі спільні характеристики, які могли б стати основою для вироблення найбільш прийнятної, максимально універсальної концепції узгодження розпланування та облаштування інтер'єру з очікуваннями й потребами якнайширшого кола потенційних мешканців. Причиною такої подібності є первісне призначення змінного тематичного декору, як і орнаменту загалом, що полягало в магічному захисті людини та її житла від злих потойбічних сил (Іларіон митр., 1994). Тому здавна в житловому середовищі магічними символами захищали місця, через які, у принципі, можна проникнути у внутрішній житловий простір. Практично в усіх культурах велику увагу приділяють захисту пограничних просторів, що належать одночасно й до інтер'єру, і до зовнішнього світу, і через які потенційні небезпеки зовнішнього, невідконтрольного людині середовища можуть потрапити у безпечний, облаштований людиною житловий інтер'єр. Пограничними просторами є вхідні зони: а) вхід із вулиці на подвір'я (хвіртка, брама); б) входи, а також канали візуального контакту між подвір'ям і внутрішнім житловим простором (двері, разом із ганками, піддашками й верандами), вікна, балкони; в) відкритий простір, що фізично з'єднує інтер'єр з, умовно кажучи, "небом" (піч, камін, комин). Крім того, згідно з магічним захисним призначенням, декор повинен був також посилювати основні конструктивні елементи, що забезпечували стійкість будинку. Тому декорування опор каркасу, головних балок перекриття та зрубу є поширеною практикою в традиційній житловій архітектурі різних народів. Зрозуміло, що описані нами вище ситуації стосуються розміщення постійного декору. Проте на його основі сформувався звичай розташовувати в тих самих місцях також змінні тематичні декорації до відповідних урочистих заходів. Наприклад, дотепер в Україні зберігається звичай прикрашати браму садибного будинку, в якому відбувається весілля. Іноді цю традицію намагаються підтримати в умовах висотного багатоквартирного будинку, що провокує численні незручності для мешканців, особливо тих, які не є учасниками події (Дида, 2016.). До суміжних, пограничних просторів пристосовано також більшість елементів святкового декору промислового виробництва, які пропонують торгівельна

мережа: декоративні фігурки Санта Клаусів із мішком подарунків і північними оленями розміщують на балконах або біля димарів, а різдвяними вінками та гірляндами прикрашають вхідні двері, віконні рами та каміни. У садибних будинках, що мають два або більше поверхів, роль пограничного простору відіграють сходи, які теж прикрашають святковим декором. Продовженням традиції “підсилувати” декором конструктивні елементи будинку можна вважати сучасну дизайнерську тенденцію до суміщення святкового декору з площиною стіни й з елементами обладнання інтер’єру. Вона є актуальною в умовах сучасних малометражних помешкань, оскільки максимально економить житловий простір. Популярними є, наприклад, ідеї робити плоскі стилізовані “ялинки”, що кріпляться до стіни; мініатюризувати елементи святкового декору та розміщувати їх на меблях, підвіконні або віконних шибках, карнизах камінів, декоративних решітках, тощо. Тому, в принципі, можна з великим відсотком ймовірності передбачити і в садибному будинку, і в квартирі багатоповерхівки ті місця, де мешканці намагатимуться прикріпити декоративні елементи у зв’язку з організацією тих чи інших святкових заходів.

Декоративні елементи, що знаходяться в житловому інтер’єрі і разом формують його образ та стиль, можна поділити на дві великі групи: тривалі, що постійно присутні в інтер’єрі, і змінні, що періодично присутні в інтер’єрі (рис. 1).

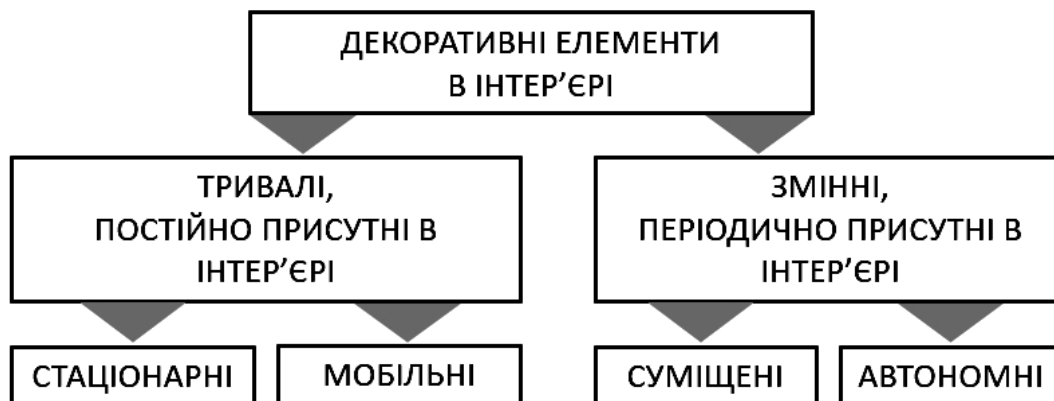

Рис. 1. Види декоративних елементів в інтер'єрі

Обидві групи декоративних елементів здавна використовуються в дизайні житлового і громадського інтер’єру, у народному будівництві та в архітектурі, створеній професійними архітекторами. Коротко розглянемо особливості кожної з груп, щоб виявити статус змінного тематичного декору в дизайні інтер’єру. Декоративні елементи першої групи (тривалі) пропонуємо розподілити на стаціонарні та мобільні. Стаціонарними можна вважати такі елементи декору, які становлять єдине ціле з конструктивними частинами інтер’єру: наприклад настінний розпис, мозаїки, елементи архітектурного ордеру, декоративна ліпнина на стелі, карнизах, печі та каміни. Мобільними пропонуємо називати елементи декору, які, хоч призначені для постійного перебування в інтер’єрі, за потреби можуть бути усунені або переміщені без великих зусиль і без відчутних змін дизайну приміщення. Прикладом мобільних елементів інтер’єру в складі постійного декору є картини, gobелени, килими, світильники, штори, вази, статуєтки, керамічні та скульптурні художні вироби. Стаціонарний декор інтер’єру, разом із архітектурними й конструктивними елементами приміщення, формує житлове середовище та є постійною складовою інтер’єру. В ідеалі, його передбачають ще на стадії дизайнерського проекту і саме його характеристики (колір, розмір, стиль, статус) допомагають створити цільний образ інтер’єру. До елементів декору, постійно присутніх в інтер’єрі, є відповідні вимоги щодо якості матеріалів і виконання. Нерідко він є свідченням суспільного та майнового статусу господарів. Стаціонарний декор змінюють зрідка, переважно це відбувається на тлі загальної реконструкції приміщення і поєднане із зміною інших складових інтер’єру. Мобільні

декоративні елементи доповнюють собою композицію і своїми характеристиками допомагають сформуванню відповідний стиль дизайнерського вирішення приміщення. Зазначмо, що твори мистецтва почали вважати самодостатніми декоративними об'єктами відносно недавно. Ще у XIX ст., проєктуючи майбутній інтер'єр, у ньому виділяли спеціальне місце для картини чи барельєфу, визначали відповідний до дизайнерської концепції сюжет, і цей художній твір працював на загальний образ конкретного приміщення (Pile, 2005) Прикладом такого підходу є, зокрема, оздоблення актових залів Національного університету "Львівська політехніка" тематичною серією картин "Тріумф прогресу" за ескізами Яна Матейка. Будь-які зміни сюжетів, розмірів, композиції цих картин порушила б візуальну та змістову цілісність інтер'єру зали. Тривалий, постійно присутній в інтер'єрі декор безумовно становить основу його образу та стилю. Проте, якщо йдеться про інтер'єр звичайного житла, яке використовується за призначенням, а не про, наприклад, кімнату-музей, то в ньому періодично, на відносно короткий час, з'являється інший тип декору – змінний. Змінний декор виступає додатком, доповненням до основного дизайну інтер'єру, і залежно від ситуації, яку він супроводжує, може або просто трохи його оновлювати й освіжати, або навіть досить радикально змінити образ приміщення на деякий час. Змінний декор здебільшого з'являється в житловому просторі у зв'язку з певними подіями особистого або соціального характеру, тому він поряд із естетичними функціями додатково навантажений символічним змістом, який проявляється у формах, матеріалах, кольорах та інших його характеристиках. Тому доцільно називати такий вид декору не лише змінним, але й тематичним. Основною відмінністю змінного декору від тривалого декору, що постійно присутній в інтер'єрі, є те, що він, не будучи частиною первісного дизайнерського задуму, завжди містить елементи експромту. Декоративні елементи, віднесені нами до другої групи змінних, періодично присутніх в інтер'єрі, доцільно класифікувати за способом розташування і за змістовим значенням. За способом розташування змінний декор може бути суміщеним із конструктивними частинами приміщення і функціональними предметами його обладнання або автономним, відокремленим від інших елементів приміщення. Прикладом суміщеного змінного декору є гірлянди, суміщені з віконними та дверними обрамленнями, карнизами, колонами, світильниками, камінами. Прикладом автономного змінного декору є різдвяна ялинка, сніп-дідух, фітокомпозиція тощо.

За змістовим значенням змінний декор пропонуємо поділяти на нейтральний і тематичний. До нейтрального відносяться, наприклад, букети та композиції із свіжих квітів. Вони змінні, оскільки перебувають у приміщенні короткий час, але сам факт їх присутності в житловому приміщенні без додаткових елементів, наділених визначеним символічним змістом, не несе жодної інформації, крім естетичних вражень. Тематичним називаємо змінний декор, що несе певну інформацію через свій склад, символічний зміст, асоціації, які він викликає. Тематичний змінний декор, своєю чергою, можна поділити на фоновий і епізодичний. Гарним прикладом фонового декору є додаткове оздоблення інтер'єру у зв'язку із зміною пори року. Звичай із настанням нового сезону впроваджувати в інтер'єр декоративні елементи, що асоціюються з цим сезоном, є досить популярним у суспільстві, зокрема за кордоном. Цей декор є змінним, оскільки присутній лише протягом кварталу; він є тематичним, оскільки символічно інформує про актуальну пору року, проте він є одночасно фоновим, тому що може бути за потреби доповнений епізодичним тематичним декором, пов'язаним із конкретною урочистою подією, що має місце саме в цю пору року. Стосовно епізодичного змінного тематичного декору, зауважмо, що його поява в інтер'єрі може бути індивідуально обумовленою або соціально обумовленою залежно від статусу події, яку цей декор супроводжує. Прикладом індивідуально обумовленого епізодичного декору є святкове оздоблення помешкання у зв'язку із особистими або родинними подіями: днем народження, весіллям та ін. Прикладом соціально обумовленого епізодичного змінного декору є святкове оздоблення інтер'єру у зв'язку із урочистостями, що стосуються суспільної групи, об'єднаної спільними інтересами традиціями (релігійні або державні свята). Як індивідуально-обумовлений, так і соціально-обумовлений епізодичний декор буває періодичним, якщо подія, до якої він створюється, відбувається через визначені

проміжки часу (до прикладу, релігійні свята чи дні народження), або неперіодичним, якщо подія, до якої створюється декор, є унікальною, наприклад, весілля, хрестини, ювілеї або визначні державні чи суспільні епізоди (рис. 2).

Рис. 2. Види змінного декору в інтер'єрі

Найпростішим і найбільш поширеним варіантом змінного декору в житловому інтер'єрі є букети зрізаних квітів, поставлених у вази або у декоративні кошики. Але іноді він перетворюється в побутову проблему, коли, наприклад, у квартиру на день народження господаря приходять гості з букетами квітів. Скільки буде букетів, якої вони будуть величини, із яких квітів складені – цього ніхто не може наперед передбачити, і в такі моменти наочно проявляється непристосованість сучасного житла до термінового залучення в його середовище додаткових нових елементів. Столи, шафи, підвіконники та інше обладнання кімнати тимчасово перетворюються на експозиційний простір для квітів у вазах, виникають труднощі у використанні меблів і в пересуванні кімнатою. У підсумку, принесені з найкращими намірами букети не можуть повністю виконати свою основну місію – створювати святковий настрій. Ще більше проблем у середньостатистичного господаря квартири виникає перед різдвяними й новорічними днями, коли потрібно розмістити святковий різдвяний декор і основний його елемент – традиційну ялинку. Для цього нерідко потрібно пересувати меблі, оскільки в типовій квартирі, де площа кожної кімнати відповідає нормативам, не передбачено зайвого місця для змінного святкового декору. У власників квартир або приватних будинків більшої площі такі незручності виникають рідше, проте там залишається інша проблема – святковий декор потрібно не просто будь-де розмістити, його потрібно ефектно експонувати, а це не завжди вдається навіть великій за площею квартирі.

Ідеальне сучасне житло повинно створювати мешканцям зручні умови для того, щоб вони, по-перше, за потреби могли швидко й легко розмістити потрібні декоративні елементи; по-друге, щоб процес декорування й готова святкова декорація інтер'єру не створювали для мешканців побутовий дискомфорт і не загрожували їх особистій безпеці; по-третє, щоб у період, коли змінний тематичний декор помешкання є тимчасово неактуальним, його відсутність не позначалася на естетичній якості дизайну інтер'єрів помешкання.

Перелічені вище завдання повинні вирішуватися комплексно, протягом усього періоду роботи над проектом. Передбачити принципову можливість, за бажанням господаря, розмістити змінний декор у житловому просторі потрібно вже на стадії архітектурного розпланування квартири, коли є можливість запроектувати відповідні ніші, експозиційні площини та місця для їх візуального сприйняття; визначити розташування дверей і вікон, запрограмувавши маршрут майбутнього пересування квартирою й визначивши місця для розташування основних великогабаритних предметів інтер'єру. Сучасні елементи святкового декору передбачають використання світлових ефектів із залученням електромережі будинку. Це є ще одним аргументом на користь того, що місця для розташування змінного тематичного декору, до яких заздалегідь має бути підведена електромережа, потрібно передбачати в помешканні ще на стадії проєктування. Окрім того, місце, в якому планується згодом розмістити змінні декоративні елементи, повинно відповідати вимогам техніки безпеки, із дотриманням протипожежних та евакуаційних норм. Наприклад, такі поширені й великогабаритні елементи декору, як різдвяні ялинки та гірлянди, не повинні перекривати шляхи евакуації з приміщення в надзвичайних випадках. Наступний етап – це власне сам дизайн інтер'єру, у процесі якого місця, передбачені проєктом для майбутнього розташування змінного декору, повинні бути вже відповідно облаштованими із врахуванням стильового вирішення приміщення та індивідуальних запитів мешканців квартири. Таким чином, співпраця архітекторів і дизайнерів може створити належні умови для того, щоб мешканець за потреби міг розмістити у своєму житловому просторі змінний тематичний декор.

Наступним виникає питання самих предметів – елементів змінного тематичного декору. Звичайно, не можна відкидати можливість такої ідеальної в аспекті кінцевого естетичного ефекту ситуації, коли мешканці виявляються матеріально забезпеченими людьми і змінний тематичний декор в їх помешканні розробляють професійні дизайнери, або мешканці самі є дизайнерами, архітекторами або від природи творчо обдарованими особами і декорують своє житло самостійно, на свій смак. Проте у переважній більшості випадків люди намагаються придбати вже готові елементи декору. Іноді, якщо йдеться про декор із нагоди релігійних або традиційних народних свят – на ринках і ярмарках, а частіше, коли йдеться про декор з приводу стандартних, поширених у світі урочистостей, – у торговій мережі. Саме в цьому останньому випадку виникає реальна можливість пристосувати технологічні характеристики промислово виготовленого декору до способу його кріплення, який передбачено при розробці дизайну інтер'єру. Тому це питання варто розглянути докладніше. Для того, щоб встановлення змінного тематичного декору в помешканні вимагало від господарів мінімум часу і зусиль, потрібно мати в інтер'єрі спеціально обладнані місця з максимально універсальними кріпленнями й підведенням електромережі. Можна це завдання вирішувати двома шляхами.

Перший шлях – розробити універсальну типову систему кріплення, одні елементи якої вмонтовано в стіни або інші стаціонарні частини інтер'єру та обладнання, а інші знаходяться в складі комплектів святкового декору, який можна придбати в торговій мережі. У такому випадку процес встановлення і демонтажу змінних декоративних елементів проходив би легко й швидко. Проте реалізація цієї системи вимагає тісної співпраці промислового виробника з дизайнерами й архітекторами, за умови, що обидві сторони будуть опиратися у своїй діяльності на певні нормативні вимоги, що враховують ергономічні, технологічні, безпекові аспекти виготовлення та експлуатації змінного тематичного декору. Окрім того, функціонування такої системи передбачає масовий соціальний попит на декор певного змісту, оскільки в іншому випадку залучення промислового виробництва буде недоречним і економічно невигідним. У сучасних обставинах це могло б стосуватися тільки різдвяного декору, зважаючи на його світову популярність. Натомість стосовно декору, пов'язаного з певними етнокультурними традиціями, налагодження такої промислово-дизайнерської взаємодії виглядає проблематичним.

Другий шлях можливого вирішення цього завдання – це передбачення в композиції інтер'єру спеціальних місць для розташування змінного декору і облаштування їх матеріалами, до яких можна легко та швидко кріпити декоративні елементи без істотної шкоди для зовнішнього вигляду поверхні після того, як змінний декор буде з неї знято. Такими матеріалами можуть бути коркове покриття стін, дощата обшивка з деревини м'яких порід, декоративний текстиль тощо. У цьому випадку спосіб кріплення не залежить від виду й конструкції елементів змінного декору. Поширеним варіантом цього способу вирішення завдання є використання в обладнанні інтер'єру меблів, які поряд із своїм прямим функціональним призначенням можуть використовуватися як основа для розміщення на них змінного тематичного декору. Наприклад, у композиції фасаду стелажа або секретера, на зручній для візуального сприйняття висоті, передбачені вільні простори для розташування там елементів декору. Варто зауважити, що необхідною умовою застосування обох наведених тут варіантів є збереження естетичного вигляду місця, передбаченого для розташування змінного декору в інтер'єрі, у період, коли декору там немає.

Висновки

Змінний тематичний декор є важливою частиною дизайну житлового інтер'єру, який, сформувавшись під впливом етнокультурних традицій, є відкритим до змін та нових соціальних запитів і не втрачає популярності в сучасному суспільстві. У процесі розташування змінного декору в сучасному житловому просторі часто виникають композиційні та експлуатаційні суперечності. Для їх усунення доцільно заздалегідь передбачити місця для розташування змінного декору в помешканні, ще на стадії архітектурного проекту та дизайну інтер'єру.

Проблематика змінного тематичного декору житлового інтер'єру, його генезис, закономірності і перспективи розвитку, чинники, що впливають на цей процес, є актуальною для подальших поглиблених досліджень у сфері дизайну середовища, зокрема в аспекті потенціалу реалізації результатів дослідження.

Бібліографія

- Ogrodowska, B., 1983. Świąteczne zdobnictwo wnętrz. *Polska sztuka ludowa*. 1–2. S. 92–109.
- Pile J., 2005. *A History of Interior Design*. 2nd edn. London: Laurence King Publishing Ltd.
- Sulima M., 2018. *Dom pogranicza w kulturze wsi podlaskiej*. Białystok: Oficyna wydawnicza Politechniki Białostockiej.
- Глушко М., 2016. Традиційні звичаї та обряди Свят-вечора українців Надсяння. *Народознавчі зошити*, No. 6 (132). С. 1320–1330.
- Дида О., 2016. Змінні тематичні декорації і проблема їх розміщення в архітектурному просторі. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: n-t збірник КНУБА*. 43. Ч. 1. С. 136–141.
- Іларіон митрополит, 1994. *Дохристиянські вірування українського народу*. Вид. 2-е. Київ: АТ “Обереги”.
- Косміна Т., 1980. *Сільське житло Поділля. Кінець XIX–XX ст.* Київ: “Наукова думка”.

References

- Ogrodowska, B., 1983. Świąteczne zdobnictwo wnętrz. *Polska sztuka ludowa*. 1–2. S. 92–109.
- Pile J., 2005. *A History of Interior Design*. 2nd edn. London: Laurence King Publishing Ltd.
- Sulima M., 2018. *Dom pogranicza w kulturze wsi podlaskiej*. Białystok: Oficyna wydawnicza Politechniki Białostockiej.
- Hlushko M., 2016. Tradycyini zvychai ta obriady Sviat-vechora ukrainsiv Nadsyannia. *Narodoznavchi zoshyty*. No. 6 (132). S. 1320–1330.
- Dyda O., 2016. Zminni tematychni dekoratsii i problema yikh rozmishchennia v arkhitektornomu prostori. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: n-t zbirnyk KNUBA*. 43. Ch. 1. S. 136–141.
- Ilarion, mytropolyt, 1994. *Dokhrystyianski viruvannia ukrainskoho narodu*. Vyd. 2-e. Kyiv: AT “Oberehy”.
- Kosmina T., 1980. *Silске zhytlo Podillia. Kinets XIX–XX st.* Kyiv: “Naukova dumka”.

Iryna Dyda¹, Oleksandra Dyda², Abdul Hakim Ezatullah³

Lviv Polytechnic National University,

¹ PhD, associate Professor of the Department of Design and Fundamentals of Architecture

e-mail: irdyda@gmail.com

orcid: 0000-0002-0010-0904

² PhD, associate Professor of the Department of Architectural Design

e-mail: oleksandra.a.dyda@lpnu.ua

orcid: 0000-0002-7314-2857

³ student-master DZZV-21

e-mail: Ezatullakh.AbdulKhakim.MDZZV.2020@lpnu.ua

EDITABLE THEMATIC DECOR IN THE DESIGN OF RESIDENTIAL INTERIOR

© Dyda I., Dyda O., Ezatullah A. H., 2021

The article studies the problem of editable thematic decor in the residential interior as a relevant social phenomenon that has historically contingent genesis and significant potential for development in the future. It has been found that the complex analysis of editable thematic interior decor as a modern public demand is insufficiently reflected in scientific sources.

Under current conditions of globalization and social mobility, the number of people who want to periodically decorate their homes for holidays grows, although these actions are of ancient origin and ethno-cultural decor traditions are varied. The changes in public priorities concern the theme of the editable decor more than the desire to use it in houses. Most people should occasionally solve the problem of arranging festive decorative elements in the interior which often means a temporary malfunction of the residential space. The appearance of editable thematic interior decor was originally connected with sacral, magical functions, that's why in the traditions of many cultures a common approach to arranging decorative elements has been created. The decor protects the main constructional elements of a house and the points of contact of the interior and exterior. In modern homes these are entrance and balcony doors, windows, a fireplace – they are frequently decorated even nowadays. It is possible to identify the places where the residents will arrange festive decorations in the future and make their tasks easier at the stage of an architectural project. In order to do this we need to identify special free places and spaces for the periodical arrangement of the decor by equipping them with the necessary infrastructure; to create an attachment system for the decor. This issue requires further study, in particular in the creation of a potential platform for cooperation in different scientific spheres.

Keywords: interior design, decor, festive decor, residential space.